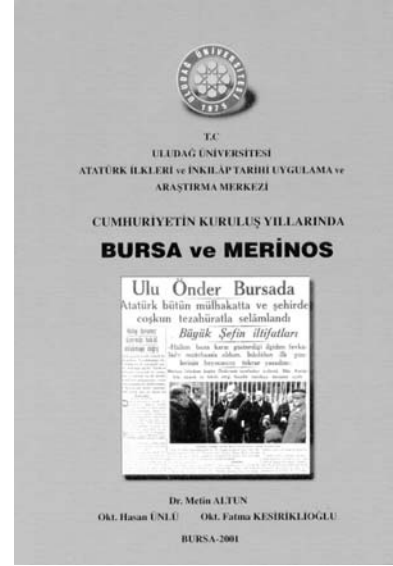

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda elde edilen büyük zaferin ardından "çağdaş uygarlık düzeyi"ne ulaşma hedefi doğrultusunda, askeri ve siyasi alandaki galibiyetin ekonomik ve sosyal alandaki başarı ve gelişmelerle tamamlanmasının zorunluluğu fikri, cumhuriyet yöneticileri tarafından kabul edilmiş ve bu çerçevede gerekli uygulamaları hayata geçirmek için ard arda önemli kararlar alınmıştır. Bu bağlamda, dünya kapitalizminin sömürgeci haline gelmiş Osmanlı Devleti'nden miras alınan ülkedeki, yok denilecek kadar az sanayii geliştirmek için çalışmalara başlanmıştır. 17 Şubat 1923 yılında toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde ulusal sanayinin devletin uygun bir ortam sağlaması koşuluyla özel sektör tarafından gerçekleştirilmesi öngörülmüş, ancak kısa bir süre sonra 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nin etkisiyle devletin de ekonomide yer alması yatırımlar yapması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Kabul edilen bu ılımlı devletçilik politikası sonrasında yapılandırılan ilk kuruluşlardan biri de 2 Şubat 1938 yılında Atatürk tarafından açılan Merinos Yünlü Sanayi İşletmesi olmuştur.

Merinos Fabrikası cumhuriyet döneminin ilk sanayi kuruluşlarından biri olmasının yanı sıra Bursa kentinin sosyo-ekonomik ve mekansal gelişimini etkilemesi açısından da incelenmesi gereken önemli bir kurumdur. Bu açıdan Merinos, kuruluşundan itibaren Bursa'da yaşayan insanlara istihdam olanakları sağlamasının yanı sıra günümüzde kentte gelişen tekstil sektörünün de nüvesini oluşturmuştur.

Son yıllarda, ekonomilerin ve kentlerin gelişim seyrini etkileyen hatta bu gelişime yön veren, örneklerini gördüğümüz (Tarih Tarihi, Seka Tarihi, Osmanlı Bankası Tarihi gibi), kurumların tarihlerinin yazılması konusu gerekliliği kabul edilen ve ilgi gören bir tarih yazımı alanı olmuştur.

Uludağ üniversitesi öğretim elemanları tarafından hazırlanan ve aynı üniversitenin Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama

* Uludağ Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayını, Bursa, 2001.

Merkezi tarafından yayınlanan bu çalışma, kurum tarihi yazımı alanına yapılmış önemli bir katkıdır. Eserin giriş bölümünde yazarlar tarafından, Atatürk'ün önemini vurguladığı iktisadi kalkınmanın gerçekleştirilmesi için uygulamaya konan ekonomi politikalarının ele alınmasının Bursa sanayileşmesini etkileyen faktörleri anlayabilmek için gerekli olduğu belirtilmiştir. Bu eser, dönem olarak 1923-1938 yılları arasını kapsamakta ve Bursa kenti ile çevresindeki sanayileşme hareketlerini ele almaktadır. Yine Bursa ve Merinos'u ele alırken, dönemin sanayiinde dokumacılık alanında yeni kurulan fabrikaların (Bursa Merinos Yünlü Sanayi İşletmesi, Bursa İpekçilik Enstitüsü, Gemlik Suni İpek Fabrikası gibi) arşiv ve kütüphanelerinden, son Osmanlı Dönemi Salnamelerinden, Bursa Sanayi ve Ticaret Odasında yer alan belgelerden faydalanarak özgün bilgiler elde edilmiştir.

Birinci bölümde, kurumun cumhuriyet ideolojisinin bir sonucu olarak ortaya çıkması nedeniyle, genel olarak Atatürkçülük, Atatürk İlkeleri yani cumhuriyet ideolojisinin temel nitelikleri anlatılmaktadır. Daha sonra sosyo-ekonomik gelişmeyi gerçekleştirmek için devletçilik dönemine (1923-1933) geçiş, bu geçişin nedenleri ve ilk uygulamalarına yer verilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümü, Merinos Yünlü Sanayi İşletmesinin kuruluş yeri olarak seçilen Bursa kentinin demografik ve sosyo-ekonomik durumu ile sanayi alt yapısını ortaya koymaktadır. Ayrıca, cumhuriyetin kuruluş yıllarında Bursa'nın sanayinin genel yapısı, maden, gıda ve tarım ürünleri, dokuma, ağaç mamülleri, kimya ve diğer sanayi sektörleri ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.

Son bölümde ise, 1932 yılında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankasının ikiye ayrılmasının ardından ayrılan kurumların birleştirilmesi konusunda çalışmalar sürerken Sümerbank'ın kurulması fikrinin doğması, bu kurumun amaçları, sermayesi ve faaliyet alanları irdelenmektedir. Daha sonra Merinos Yünlü Sanayi Kurumu, Merinos koyununun yetiştirilmesi için Bursa'nın seçiliş nedenleri, Merinos fabrikasının açılışı ve Atatürk'ün son Bursa gezisi konuları ele alınmaktadır.

Bursa kentine cumhuriyet döneminde kazandırılan, kentin ekonomik gelişiminin ilk adımı olan Merinos Yünlü Sanayi İşletmesinin tarihinin yazılması kurum tarihi çalışmaları açısından bir kazançtır. Ayrıca, bu bağlamda kitabın basımını gerçekleştiren Uludağ Üniversitesinin kente açılma ve kent ile bütünleşme çabalarını da takdir etmek gerekir.

Araş. Gör. Zeynep Abacı